

מדריך כללי להטמעה באתר אינטרנט

מדריך לתרגיל כיבוי אש

תכנון, ביצוע, בקרה ותיעוד של תרגיל כיבוי ראשוני באמצעות מטפים ואמצעי כיבוי זמינים באתר עבודה

המדריך מיועד לספק מסגרת עבודה בטוחה לביצוע תרגיל כיבוי אש. יש להתאים את ההנחיות לסיכוני האתר, לסוגי המטפים, לתיק השטח, לנוהלי החירום, לאישורי כבאות, להנחיות יועץ בטיחות אש ולדרישות הדין החלות על מקום העבודה.

שם הארגון / האתר	_____
כתובת האתר	_____
סוג התרגיל	תרגול יבש / סימולטור כיבוי / הדגמה מבוקרת / תרחיש משולב עם פינוי / אחר: _____
מהדורה	1.0
תאריך עדכון	22.05.2026

1. מטרת המדריך

מטרת המדריך היא לאפשר ביצוע תרגיל כיבוי אש בצורה מבוקרת, בטוחה ומתועדת. התרגיל נועד להקנות לעובדים הבנה בסיסית בזיהוי אירוע אש, דיווח, הפעלת נוהל חירום, בחירת אמצעי כיבוי מתאים, הפעלה נכונה של מטף, שמירה על דרך מילוט, והבנה מתי אין לנסות לכבות ויש להתפנות מיד.

2. עקרונות יסוד

עיקרון	פירוט נדרש
חיי אדם לפני רכוש	המשימה הראשונה היא התרעה, הרחקת אנשים ודיווח. כיבוי ראשוני יבוצע רק אם אין סיכון לעובד, האש קטנה, דרך המילוט פתוחה והעובד הוכשר לכך.
אין להיכנס לעשן	עובד אינו נכנס לאזור אפוף עשן, אינו פותח דלת חמה ואינו מתקדם לאזור שבו קיימת אי ודאות לגבי התפשטות האש.
תרגיל מבוקר בלבד	אין להדליק אש לצורך תרגיל ללא תכנון, אישור, ציוד מתאים, שטח מתאים, מדריך מוסמך ובקרה צמודה. ברירת המחדל היא תרגול יבש או סימולטור.
אמצעי כיבוי מתאים	שימוש במטף יתבצע רק לפי סוג הסיכון, סימון המטף, נוהל האתר והדרכת העובד. שימוש שגוי עלול להחמיר אירוע.
תיעוד ולקחים	כל תרגיל יסתיים בסיכום, רישום משתתפים, ממצאים, פערים, פעולות מתקנות ואישור סגירה.

3. תחולת המדריך

☐ עובדי קבלן	☐ עובדי חברה
☐ עובדי מעבדה	☐ צוות חירום
☐ עובדי מחסן ולוגיסטיקה	☐ עובדי ייצור
☐ מנהלים	☐ עובדי משרד
☐ מאבטחים / קבלה	☐ עובדי אחזקה

הגבלת אחריות מקצועית: מסמך זה הוא תבנית כללית. באתר עם חומרים דליקים, גזים, חשמל במתח גבוה, סוללות ליתיום, תהליכים כימיים, חדרי נקיים, מעבדות או מערכות כיבוי מיוחדות - נדרש להתאים את התרגיל לסיכונים הספציפיים ולאישורים המחייבים.

4. פרטי התרגיל

שם החברה / האתר	תאריך התרגיל	
כתובת / מבנה	שעת התחלה	
מנהל התרגיל	שעת סיום	
ממונה בטיחות / אחראי בטיחות	מספר משתתפים משוער	
אזור התרגיל	חצר / נקודת כינוס / רחבת תרגול / אזור ייצור / מחסן / מעבדה / אחר: _____	
סוג התרגול	תרגול יבש / שימוש במטף אימון / סימולטור / הדגמה מבוקרת / אחר: _____	
אמצעי כיבוי לתרגול	מטף אבקה / מטף CO ₂ / מטף קצף / גלגלון / שמיכת כיבוי / אחר: _____	

5. בעלי תפקידים בתרגיל

תפקיד	אחריות בתרגיל	שם	טלפון
מנהל התרגיל	אישור התרחיש, פתיחה וסיום התרגיל, שליטה בבטיחות, עצירת התרגיל במקרה חריג, הובלת התחקיר.		
מדריך כיבוי / גורם מקצועי	הסבר על סוגי המטפים, הדגמה, בקרה על המשתתפים ואישור שכל תרגול מתבצע בצורה בטוחה.		
צוות חירום	תרגול תגובה ראשונית, הרחקת עובדים, סיוע בשליטה באזור ומניעת כניסה לאזור התרגול.		
אחראי בטיחות תרגיל	בדיקת שטח, ציוד, מזג אוויר, מרחקי בטיחות, תקינות מטפים וזמינות עזרה ראשונה.		
מגישי עזרה ראשונה	זמינות בזמן התרגיל, טיפול ראשוני אם נדרש ותיעוד חריג רפואי.		
צופה / מתעד	מדידת זמנים, תיעוד ביצוע, רישום פערים, צילום ממצאים לפי הצורך והכנת חומר לסיכום.		

6. בחירת סוג התרגיל

יש לבחור את סוג התרגיל לפי רמת הסיכון, ניסיון העובדים, תנאי השטח ויכולת הבקרה. למרבית הארגונים מומלץ להתחיל בתרגול יבש או בסימולטור, ורק לאחר מכן לשקול הדגמה מבוקרת על ידי גורם מקצועי מתאים.

סוג תרגיל	מה מתרגלים	דגשים ובקורות
תרגול יבש	זיהוי מטף, בדיקת התאמה, אחיזה, שליפת נצרה, כיוון, לחיצה ותנועת סריקה - ללא הפעלת חומר כיבוי.	מתאים לכלל העובדים. אין לכלוך, אין אש ואין סיכון חשיפה לחומר כיבוי.
תרגול עם מטף אימון	הפעלה מעשית של מטף ייעודי לאימון או מטף שהוקצה לתרגול בהתאם להנחיית גורם מקצועי.	יש לוודא ציוד מתאים, שטח פתוח, כיוון רוח, ניקוי לאחר התרגול ופינוי שאריות.
סימולטור כיבוי	כיבוי אש מדומה באמצעי אימון, לרוב עם בקרה טובה יותר וללא שריפה ממשי.	מומלץ כאשר רוצים תרגול מעשי עם סיכון מופחת.
הדגמה מבוקרת	המחשת עקרונות תגובה וכיבוי על ידי מדריך מוסמך בלבד.	לא תבוצע באלתור. נדרשים אזור מתאים, ציוד כיבוי נוסף, בקרה ואישור מראש.
תרחיש משולב	גילוי אש, דיווח, כיבוי ראשוני, פינוי חלקי או מלא, כינוס ותחקיר.	מתאים לאחר שהעובדים כבר מכירים את נוהל החירום ואת נתיבי המילוט.

7. כלל החלטה לעובד - מתי לא לכבות

אפשר לשקול כיבוי ראשוני רק כאשר:

האש קטנה בתחילתה, העובד הוזעק/דיווח, המטף מתאים, דרך המילוט מאחוריו, אין עשן מסכן חיים, והוא יודע להפעיל את המטף.

לא מנסים לכבות כאשר:

יש עשן משמעותי, אש מתפשטת, חום חריג, אין דרך מילוט, אין מטף מתאים, אין הכשרה, קיימים חומרים מסוכנים, קיימת סכנת חשמל או שהעובד אינו בטוח.

כלל עצירה: בתרגיל עצמו, כל משתתף רשאי לעצור פעילות אם הוא מרגיש סיכון, בלבול, קושי נשימתי, החלקה, צפיפות או תקלה בציוד.

8. רשימת תיוג לפני ביצוע התרגיל

מס'	נושא לבדיקה	תקין	לא תקין	לא רלוונטי	פעולה נדרשת	אחראי / יעד
1	הוגדר מנהל תרגיל עם סמכות לעצור את התרגיל במקרה של סיכון או תקלה.	☐	☐	☐		
2	הוגדר סוג התרגול: יבש, סימולטור, מטף אימון או הדגמה מבוקרת.	☐	☐	☐		
3	נבחר אזור תרגול פתוח, מאוורר, נקי ממכשולים, ללא תנועת כלי רכב וללא חומרים דליקים לא מבוקרים.	☐	☐	☐		
4	נבדקו מרחקי בטיחות בין המשתתפים, הצופים, ציוד התרגול, מבנים, רכבים וציוד רגיש.	☐	☐	☐		
5	נבדקה תחזית מזג אוויר וכיוון רוח אם התרגיל מתבצע בחוץ.	☐	☐	☐		
6	נבדקה זמינות ציוד עזרה ראשונה ותקשורת לשעת חירום.	☐	☐	☐		
7	נבדקו המטפים המיועדים לתרגול: סוג, שלמות, סימון, לחץ תקין ותאריך בדיקה.	☐	☐	☐		
8	קיים מטף נוסף או אמצעי כיבוי גיבוי למקרה תקלה בתרגול מעשי.	☐	☐	☐		
9	הוגדר אזור המתנה למשתתפים ואזור צפייה בטוח.	☐	☐	☐		
10	המשתתפים קיבלו תדריך קצר לפני כל פעולה מעשית.	☐	☐	☐		
11	נקבע מי מתעד, מי מודד זמנים ומי ממלא את דוח הסיכום.	☐	☐	☐		
12	קיימת תוכנית לניקוי השטח, איסוף פסולת או טיפול בשאריות לאחר התרגיל.	☐	☐	☐		

9. תנאים שבהם אין לבצע תרגיל מעשי

אין לבצע הפעלה מעשית של מטפים כאשר: השטח אינו מאושר, קיימת רוח חזקה, קיימת סכנת החלקה, יש עומס חום חריג, קיימים עובדים ללא מיגון בסיסי נדרש, יש ציוד רגיש בקרבת מקום, אין אמצעי כיבוי גיבוי, אין אישור מנהל התרגיל או שהמדריך אינו שולט בתרגול.

תרגיל טוב אינו חייב לכלול אש. תרגול יבש מסודר, עם הסבר נכון, הצבעה על מטפים באתר, הליכה לנקודות הכיבוי ותרגול קבלת החלטות - יכול להיות יעיל ובטוח יותר מהדגמה לא מבוקרת.

10. סדר ביצוע התרגיל - שלב אחר שלב

שלב	פעולה	אחריות	תיעוד נדרש
1	פתיחת התרגיל: הסבר מטרת התרגיל, גבולות גזרה, כללי בטיחות וכלל עצירה.	מנהל התרגיל	שעת התחלה
2	הסבר קצר על זיהוי אש, התרעה, דיווח, פינוי, שמירת דרך מילוט ומתי אסור לכבות.	מדריך כיבוי	רשימת משתתפים
3	הצגת סוגי מטפים ואמצעי כיבוי הקיימים באתר, מיקומם וסיכונים שבהם אין להשתמש בהם.	מדריך כיבוי / אחראי בטיחות	הערות משתתפים
4	הדגמת הפעלת מטף: עמידה עם דרך מילוט מאחור, בדיקת התאמה, שליפת נצרה, כיוון, לחיצה וסריקה.	מדריך כיבוי	תיעוד הדגמה
5	תרגול משתתפים בקבוצות קטנות, ללא צפיפות ולפי הוראות המדריך.	משתתפים / מדריך	רשימת מתרגלים
6	תרחיש החלטה: האם לכבות או להתפנות, לפי תנאי האירוע שהוצגו.	מנהל התרגיל	תשובות ופערי ידע
7	סיכום במקום: דגשים, טעויות נפוצות, מענה לשאלות והנחיות לשיפור.	מנהל התרגיל / מדריך	ממצאים ראשוניים
8	תחקיר, רישום ממצאים, קביעת פעולות מתקנות וסגירת התרגיל.	מנהל התרגיל	דוח סיכום

11. כללי התנהגות למשתתפים

אסור לבצע

- אסור להפעיל מטף לכיוון אדם.
- אסור לרוץ, לדחוף או להיכנס לאזור התרגול ללא אישור.
- אסור לנסות לכבות אש גדולה או מתפשטת.
- אסור לעמוד בכיוון הרוח בעת תרגול בחוץ.
- אסור לבצע הדגמה מאולתרת או להדליק אש ללא אישור ובקרה.

חובה לבצע

- להישמע להנחיות המדריך ומנהל התרגיל.
- לשמור מרחק מהמתרגל ומהאזור המוגדר.
- להפעיל מטף רק לאחר קבלת אישור מפורש.
- לשמור על דרך מילוט פתוחה בכל זמן.
- לדווח מיד על קושי נשימתי, החלקה, פגיעה או תקלה.

12. רשימת תיוג לצופה / מתעד במהלך התרגיל

מס'	נושא לבדיקה	תקין	לא תקין	לא רלוונטי	ממצא / הערה	פעולה נדרשת
1	המשתתפים הבינו שהתרגיל, דיווח ופינוי קודמים לניסיון כיבוי.	☐	☐	☐		
2	המשתתפים ידעו לזהות מתי אין לנסות לכבות ויש להתפנות.	☐	☐	☐		
3	המשתתפים שמרו דרך מילוט פתוחה מאחוריהם בזמן התרגול.	☐	☐	☐		
4	המשתתפים זיהו את סוגי המטפים ואת מיקומם באתר.	☐	☐	☐		
5	הודגש כי אין לכוון מטף לעבר אדם ואין להפעיל ציוד ללא אישור.	☐	☐	☐		
6	התרגול בוצע בקבוצות קטנות וללא צפיפות באזור התרגול.	☐	☐	☐		
7	המדריך שמר שליטה מלאה על סדר הפעולות ועל מרחקי בטיחות.	☐	☐	☐		
8	נבדקה התאמת המטף לסוג הסיכון לפני ההדגמה.	☐	☐	☐		
9	לא בוצעה פעולה מסוכנת, אלתור, הדלקת אש לא מאושרת או חריגה מהתרחיש.	☐	☐	☐		
10	המשתתפים קיבלו מענה לשאלות והבינו את מגבלות הכיבוי הראשוני.	☐	☐	☐		
11	זוהו פערים במיקום מטפים, שילוט, גישה, תקינות או הכרת העובדים.	☐	☐	☐		
12	בוצע סיכום ותועדו פעולות מתקנות להמשך טיפול.	☐	☐	☐		

13. מדידת זמנים ובקרה

מדד	שעה / משך	הערות
שעת פתיחת התדריך		
שעת תחילת ההדגמה		
משך תרגול מעשי לכל קבוצה		
מספר משתתפים שתורגלו בפועל		
שעת סיום התרגול		
שעת סיום התחקיר		

14. דגשים מקצועיים להפעלת מטף

ההסבר למשתתפים צריך להיות קצר וברור: קודם מזהים סיכון, מתריעים, מדווחים ומוודאים דרך מילוט. רק לאחר מכן, אם מדובר באש קטנה בתחילתה ואם העובד הוכשר לכך, ניתן לשקול כיבוי ראשוני באמצעות מטף מתאים.

שלב	דגש למשתתף	טעות נפוצה שיש למנוע
בדיקת החלטה	בודקים שהאש קטנה, שאין עשן מסכן, שהמטף מתאים ושדרך המילוט פתוחה.	ניסיון לכבות אש גדולה או כניסה לעשן.
אחיזה ועמידה	עומדים במרחק בטוח, עם יציאה מאחור, ומחזיקים את המטף בצורה יציבה.	עמידה קרובה מדי או חסימת דרך מילוט עצמית.
הפעלה	מוציאים נצרה לפי הוראות המדריך, מכוונים לבסיס הלהבה, לוחצים ומבצעים תנועת סריקה.	כיוון לראש הלהבה, הפעלה לכיוון אדם או התקרבות מיותרת.
נסיגה ובקרה	אם אין שליטה מיידית או אם האש מתפשטת - נסוגים ומתפנים.	המשך ניסיון כיבוי למרות חוסר שליטה.
לאחר כיבוי	לא נוגעים באזור חם, לא חוזרים לשגרה ללא אישור, ומדווחים למנהל האירוע.	חזרה מוקדמת לאזור או הזזת ציוד לפני בדיקה.

15. סוגי מטפים - טבלת הדרכה כללית

סוג מטף	שימושים כלליים	דגשי זהירות
מים	מתאים בדרך כלל לחומרים מוצקים רגילים, בהתאם לסימון המטף.	אין להשתמש בסיכון חשמל חי או בנוזלים דליקים, אלא אם קיימת התאמה מפורשת.
אבקה	נפוץ לכיבוי ראשוני במגוון סיכונים לפי סימון המטף.	עלול ליצור אבק, לכלוך ופגיעה בציוד רגיש. יש לשקול השפעה על נשימה וראות.
CO₂	נפוץ בסביבת ציוד חשמלי וציוד רגיש, לפי התאמת האתר.	אין להפעיל בחלל קטן ללא אוורור מתאים. יש להיזהר מקור קיצוני במתכת הפייה.
קצף	עשוי להתאים לנוזלים דליקים מסוימים ולחומרים מוצקים, לפי סימון והתאמה.	יש לבדוק התאמה לחשמל, לחומרים באתר ולהוראות היצרן.
שמיכת כיבוי	מתאימה למצבים מוגדרים של אש קטנה מאוד, למשל מוקד נקודתי.	דורשת הדרכה, שליטה ומניעת חשיפה לחום. אין להשתמש בסיכון בלתי נשלט.

16. דוח סיכום תרגיל כיבוי אש

שם החברה / האתר	תאריך	
מנהל התרגיל	מדריך / גורם מקצועי	
סוג התרגול	אזור התרגול	
מספר משתתפים	מספר מתרגלים מעשיים	
אמצעי כיבוי שהוצגו	אמצעי כיבוי שהופעלו	
האם היו חריגים / כמעט אירוע	האם נדרשת הדרכה חוזרת	כן / לא

17. תיאור מהלך התרגיל

18. ממצאים מרכזיים

מס'	ממצא	רמת חומרה	משמעות בטיחותית	פעולה מתקנת

19. מסקנה כללית

- ☐ התרגיל בוצע, אך נדרשות פעולות מתקנות
- ☐ התרגיל בוצע בהצלחה וללא פערים מהותיים
- ☐ נדרש תרגיל חוזר לאחר סגירת פערים
- ☐ נדרש רענון הדרכה לעובדים / צוות חירום

20. תוכנית פעולות מתקנות

מס'	ממצא / פער	פעולה מתקנת	אחראי לביצוע	תאריך יעד	סטטוס סגירה
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

21. אישור סיום תרגיל

האם בוצע תחקיר	כן / לא	תאריך התחקיר
האם הופצו לקחים	כן / לא	למי הופצו
האם נפתח מעקב פעולות מתקנות	כן / לא / לא נדרש	מספר מעקב פנימי
האם נדרש תרגיל חוזר	לא / כן, לאחר סגירת הפערים הבאים:	

22. חתימות

מנהל התרגיל	מדריך / גורם מקצועי	ממונה בטיחות / אחראי בטיחות
תאריך	תאריך	תאריך

23. נספחים מומלצים לשמירה

☐ תמונות מהתרגיל	☐ רשימת נוכחות
☐ אישור מדריך / ספק חיצוני	☐ רשימת מטפים שנבדקו / הופעלו
☐ אישור סגירת פעולות מתקנות	☐ תחקיר ולקחים
☐ מסמכי פינוי פסולת או ניקוי, אם נדרש	☐ מפת מיקום מטפים

יש לשמור את דוח התרגיל, רשימות הנוכחות, הממצאים והפעולות המתקנות במערכת ניהול הבטיחות של הארגון או בתיק החירום, לפי נהלי החברה.